

In en Om

het Humanistisch Verbond

Mededelingen voor de leden / no. 6

Reeds jaren bestaat in vele kringen en vooral bij de ouders, waarvan de kinderen een openbare school voor lager- of voortgezet onderwijs bezoeken, een groeiend onbehagen over het feit, dat op die inrichtingen **wel godsdienstonderwijs wordt gegeven, maar geestelijke vorming op niet-godsdienstige grondslag onmogelijk is.**

Niet ten onrechte wordt dit als een achterstelling opgevat van de buitenkerkelijken, die vooral op de openbare scholen een groot percentage van de leerlingen uitmaken. Vele ouders wensen voor hun kinderen geen godsdienstonderwijs, maar willen wel, dat zij kennis nemen van de geestelijke stromingen vroeger en nu, opdat dit mee zal kunnen helpen tot een vormen van een eigen levensovertuiging.

Het Humanistisch Verbond heeft van het begin van zijn bestaan naar wegen gezocht om in die leemte te voorzien. Het heeft elke gelegenheid aangegrepen om wetswijziging te verkrijgen en dit niet zonder succes. Het heeft tegelijkertijd aan het vraagstuk van de geestelijke vorming grote aandacht besteed door studie, waarvan de resultaten in enkele rapporten zijn neergelegd. Daarnaast heeft het cursussen georganiseerd voor de middelbare schooljeugd buiten schoolverband en op die wijze ook de nodige ervaring opgedaan.

Deze ervaring en het feit, dat er een onmiskenbare en toenemende behoefte aan geestelijke vorming van de jeugd in buitenkerkelijke kringen blijkt te bestaan en er zich tevens mogelijkheden daarvoor op de scholen voor voortgezet onderwijs schijnen te zullen openen, heeft het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond het besluit doen nemen, thans over te gaan tot de oprichting van een

CENTRUM VOOR HUMANISTISCHE VORMING

waarbij ieder zich kan aansluiten die de noodzakelijkheid van een niet-godsdienstige vorming onderschrijft.

Hoewel deze vorming zal uitgaan van de humanistische levensovertuiging, is het niet de bedoeling om de cursisten het humanisme „aan te praten”, maar om ze in aanraking te brengen met vragen over mens en wereld, bijbelse openbaring en menselijke vermogens, vrijheid en verantwoordelijkheid. Daarbij zal aandacht besteed worden aan grote godsdiensten, het leven en werken van figuren, die een voorbeeld kunnen zijn voor de jonge mens en hem kunnen inspireren. Dit op een wijze, die is aangepast aan leeftijd, belevingsvermogen en milieu van het kind.

Om deze vorming echter te verwezenlijken, zal niet te ontkomen zijn aan de opleiding van bekwaame leerkrachten (waarmede overigens op beperkte schaal al een begin is gemaakt), aan de samenstelling van leerstof en leesboeken. Dit alles vraagt een uitzonderlijke inspanning, die slechts kan slagen als de ouders dit streven mede dragen.

Wij zijn er van overtuigd, dat de behoefte in grote kringen van ons volk aanwezig is. Het is echter niet voldoende dit te constateren, het dient ook duidelijk te blijken. Vandaar dat wij u oproepen om **u aan te sluiten bij het Centrum voor Humanistische Vorming**. De contributie hiervoor bedraagt f 3,75 per jaar, waarvoor u tevens 4 maal per jaar een informatieblad ontvangt, dat u op de hoogte houdt..

Uw taak ... hun toekomst!

In de komende dagen zal elk lid een kleurige folder in zijn brievenbus vinden, die de tekst bevat, welke u hiernaast vindt afgedrukt. Het verschil is, dat bij de folder een paar kaarten zijn, waarmee iets gedaan moet worden.

Wat, dat vertelt de brief van het hoofdbestuur, die er ook bij gaat. En aangezien het niet dagelijks voorkomt, dat ons HB zich in een persoonlijk schrijven tot de leden wendt, blijkt daaruit al dat het om een belangrijke zaak gaat.

U zult begrijpen, dat we eindelijk iets gaan doen, wat we al jaren van plan waren, nl. ernst maken met wat zo langzamerhand in het spraakgebruik van ons Verbond „humanistische vorming” heet. Dat woord is niet uit de lucht komen vallen, maar wordt al heel lang gebruikt om aan te duiden, dat er bij ons allerlei gedachten leven en zo langzamerhand ook concrete methoden aan het groeien zijn, die voor de kinderen van buitenkerkelijke ouders datgene kunnen betekenen, wat voor de kerkelijken het godsdienstonderwijs is.

Wie een beetje thuis is in het Verbondsleven weet uit ervaring, dat vele ouders en dat waarlijk niet alleen onder onze leden, er al lang geen vrede mee hebben, dat ze op de meeste scholen slechts kiezen kunnen uit twee mogelijkheden: nl. of hun kind aan het godsdienstonderwijs laten meedoen of niet. En omdat het zo langzamerhand wel duidelijk is geworden, dat onkerkelijk zijn, niet niets betekent, verwachten ze, dat het Verbond daar iets aan doet. Daar hebben ze dan ook gelijk in, al was het alleen maar door het feit, dat het HV in die korte tijd van zijn bestaan aan een heleboel dingen iets heeft gedaan, die vroeger als vanzelfsprekend aanvaard werden, maar die dat, toen we er eens over gingen nadenken, helemaal niet zo bleken te zijn.

Niet voor ieder zichtbaar, maar daarom niet minder effectief, heeft het hoofdbestuur zich met de vraag, of er een mogelijkheid zou bestaan, aan de leemte een eind te maken, al jaren bezig gehouden. Er zijn diepgaande studies verricht, rapporten zijn verschenen en er is, waar dit maar mogelijk was en zin had, druk uitgeoefend op de wetgever.

We nemen aan, dat onze leden er van op de hoogte zijn, dat thans ook in wettelijke zin zich mogelijkheden gaan openen, waarbij de zo dringend gewenste gelijkstelling met het godsdienstonderwijs bereikt zal worden, zij het voorlopig alleen op de middelbare school. Het spreekt vanzelf, dat we daarmee niet tevreden zijn, en dat we door moeten gaan tot over de gehele linie dezelfde faciliteiten, die nu nog het privilege van de kerken zijn, ook voor andersdenkenden in de wet zijn vastgelegd.

Maar om aan alle misverstanden meteen een eind te maken, zoiets gaat niet „vanzelf”. Het zal de uiterste inspanning van ons vragen, niet alleen van de leiding van het HV, ook niet van de gemeenschapsbestuurders, *maar van elk lid*. We hebben daar wel vertrouwen in. Het kan niet toevallig zijn, dat in allerlei gemeenschappen het onderwerp „humanistische vorming” in dit seizoen een plaats op het programma heeft gekregen en een punt van bespreking gaat uitmaken. Het is een voortreffelijk idee, dat men daarover eens met elkaar van gedachten gaat wisselen.

Volgende is het echter niet, want als aan deze gedachtenwisseling niet tevens een intensieve en effectieve propaganda gekoppeld wordt, gaat wat we nu bereikt hebben misschien weer verloren of wordt niet volledig benut. Wat we nu nodig hebben is een samenbundeling van krachten, niet alleen van leden van het HV, maar ver daarbuiten, opdat het opgerichte Centrum zijn taak met spoed en bekwaamheid zal kunnen beginnen. (slot op pagina 3)

Déze keer mag u de radio-uitzending van 7 oktober om 9.45 uur beslist niet missen. Uw voorzitter heeft ons een belangrijke mededeling te doen, ook u!

Kastelen - tocht 1962

„Kunt u mij verstaan! Ook achteraan?” Slechts een vaag hoofdschudden van de bus was de reactie op de zo hoopvol en vriendelijk uitgesproken woorden van onze eminente en sympathieke reisleidster. Ze probeerde het nog eens. Vrijwel het zelfde resultaat. Maar nu gleed er een medelijdend glimlachje over de gezichten der toegesprokenen. Langzaam ging de hand van de man achter het stuur naar achteren en nam de microfoon van de spreekster over. Even een manipulatie links; een paar keer blazen in het kleine apparaat en duidelijk nu klonk een mannenstem: „Goeden morgen! Dames en heren. Zoëven is de bekende kastelen-tocht van het Hum. Verbond aangevangen!”

Met een hoofs gebaar gaf hij daarna het instrument aan mevr. v. d. Noordaa-v. d. Meer (Anneke) over.

„U moet er altijd even in blazen voor u wilt spreken,” legde hij zacht uit.

„Ajasses!” Een beetje huiverig en nog wat wantrouwig werd de goede raad van de chauffeur toch ter harte genomen.

Punctueel om 8 uur in de frisse doch gelukkig zonnige ochtend van 7 juli jl. ving de kastelentocht aan. Op diverse plaatsen in de stad werden de overige deelnemers opgevangen. Tot aan Voorburg toe. Alles verliep vlot; uitgezonderd een klein misverstand bij de hoek Bezuidenhout/Laan van N.O.-Indië. Geduldig stonden we even voor de hoek te wachten. Er kwam niemand opdagen. Maar, meende onze leidster, ze zouden wel spoedig komen, want het vorig jaar waren ze keurig op tijd. Vijf minuten, tien minuten. De stemming werd een beetje ongedurig. „Hup,” zegt Anneke, „Ik ga even kijken!” En wipt vlug de bus uit. En nog geen minuut later komt ze triomfantelijk terug om de hoek met de bewuste familie. — Twee kanten heeft een hoek en laten nu die mensen al die tijd aan de andere zijde hebben staan wachten.

Voort maar weer. Nu naar Voorburg; ook bij een hoek. Maar hulde aan de beide dames. Zeer strategisch hadden deze zich ieder aan een kant opgesteld.

Door een wegomlegging in de omgeving van Utrecht kwamen wij na ongeveer anderhalf uur op onze eerste pleisterplaats aan. — Het kasteel Zuylen. — Na een bezichtiging onder deskundige leiding viel de koffie met koek opgediend in de gewelven van het kasteel uitstekend in de smaak. — Even zij opgemerkt, dat de kamer van de bekende en enigszins befaamde Belle van Zuylen de algemene belangstelling trok. — Ook de tuinen om het kasteel zijn zeer mooi en het lage terras aan de vijfhoek met de beroemde moerbeiboom noodde tot een zitje. Het weer werkte hier ook buitengewoon toe mede.

De stemming was genoeglijk en onze gastvrouw had inmiddels ook haar „handgeld” ontvangen. En alzo rustig genietend voerde de bus het gezelschap langs de mooie grachten van de Stichtse hoofdstad. Nu bleek ook, dat wij aan onze chauffeur een bekwame en tevens geestige gids hadden. Rijdend langs de Maliebaan maakte hij de reizigers zo langs zijn neus weg attent op het feit, dat hier indertijd die flinke jongen woonde, die door zijn tante naar bed werd gebracht. En De Bilt naderend vroeg hij onze aandacht, want rechts van de weg zouden wij zo dadelijk de „Bedriegertjes” passeren. Hetgeen een ogenblikkelijk protest van onze Anneke ontlokte. „Die zijn bij Arnhem, daar gaan wij vanmiddag naar toe!” Meneer Kip reed rustig door en wees een ogenblik later naar rechts. We passeerden het KNMI. Zwijgend incasseerde hij zijn succes.

Via het weer geheel herbouwde plaatsje Scherpenzeel deden wij het volgende kasteel Renswoude aan. Dit is gedeeltelijk in restauratie en werd slechts aan de buitenkant bezichtigd. Wat gezien het heerlijke weer tot een aan-

gename verpozing werd. Het werd zelfs warm en terug in de bus trokken enkele moedigen hun jasje uit. Het volgend programmapunt was het Openlucht Museum te Arnhem, waar tevens de lunch kon worden gebruikt. Hier werd ieder vrij gelaten in de keuze van zijn bezoek. Door zijn uitgestrektheid en de betrekkelijk beperkte tijd kon lang niet alles van het interessante museum worden bezocht. Maar wat wij zagen, maakte het alleszins aantrekkelijk een gehele dag er door te brengen.

Er stond ons echter nog veel meer te wachten. Per slot waren we toch op een kastelen-tocht. Dus op naar Roosendaal en de Bedriegertjes. Maar aangelokt door het mooie weer verkozen de meesten van ons een kleine klimpartij naar het hoog gelegen terras van het restaurant en gunden het kasteel slechts een blik aan de buitenkant. Maar wie op een verfrissing gerekend had, kwam bedrogen uit. Op het heerlijk terras bleek geen bediening aanwezig te zijn. Oorzaak: Vrije zaterdag en personeelsgebrek. Later troostten we ons maar met een portie ijs bij de uitgang.

Nu ging het verder langs prachtige bosrijke wegen en via de Velperweg naar Gelre's hoofdstad met het bekende Velper- en niet minder drukke Willemsplein. Wij kregen de indruk, dat ook deze fraaie stad helaas door het steeds intensiever wordend verkeer verstikt wordt.

Het bekende spreekwoord: De tijd gaat snel; besteedt hem wel! kwam onze leidster op de weg naar het volgende kasteel — Doorwerth — duidelijk voor ogen te staan. Omstreeks zes uur nl. zou de avondmaaltijd voor ons klaar staan in het nu tot jeugdherberg ingerichte landgoed Rijnauwen. En nu was het al bij vieren. Na kort beraad werd besloten het museum Doorwerth met een kort bezoek te vereren en verder zonder onderbreking door te gaan naar Rijnauwen. Zulks geschiedde, maar ach! wat kostte het nog een moeite alle schaa-kens weer op tijd in de bus te krijgen. Onze vaardige chauffeur slaakte tenslotte de verzuchting: „Ze denken zeker dat ik hen per straal-jager naar het diner breng”. Nu bleek, dat zelfs humanisten gebrek aan gemeenschapszin kunnen tonen.

De aankomst bij de jeugdherberg — gelukkig op de besproken tijd, dank zij het keurig temporeijden van onze bestuurder — was een gebeurtenis op zichzelf. Niet zo zeer voor ons, overwegend bedaalde en oudere mensen, doch destemee voor de jeugdige schare gasten, die op de banken voor het gebouw de bel voor de avondmaaltijd zaten af te wachten. Ze zeiden niets, maar hun monden vielen open. En duidelijk was de verbazing op de gezichten te lezen. — Kijk nou eens! Daar komt een bus met bejaarden. Zijn die even abuis! — Je kon het ze zo aanzien.

Wij zelf meenden er nog best voor door te kunnen gaan als luitjes in hun derde jeugd. Later tijdens het diner en de muziek bleek er al een zekere verbroedering tussen oud en jong te zijn ontstaan. Het diner was eenvoudig maar goed en zeer smakelijk. Nog een klein uurtje gelegenheid voor een avondwandeling door de bekoorlijke dreven in de omgeving. Om ons allen even na acht uur tot over negenen in volle aandacht terug te vinden, luisterend naar de prachtige muziek-uitvoering van de cellist Wim Bosman zeer kundig begeleid door Hans Bosman.

In het avondlijk duister en in rustige en tevreden stemming werd het laatste deel van de tocht afgelegd. Een ieder bleek zeer voldaan te zijn en de waardering voor onze organisatrice en leidster van deze interessante en afwisselende tocht kwam bij het afscheid duidelijk naar voren. Met de gehele inzet van haar enthousiaste aard heeft zij dit ook ten volle verdiend, meent:

J. van W.

Een katholieke stem over Oslo

Over het Oslo'se congres schreef pater W. Engelen, die er aanwezig was, twee artikelen in De Linie. Wij nemen hieronder een deel uit het laatste artikel in het nummer van 18 augustus over:

„Zeer sterk is op dit congres een appèl gedaan op het persoonlijk zedingsbewustzijn van iedere individuele humanist in zijn eigen omgeving. Bijzondere nadruk werd ook gelegd op werking in lokale kring. De internationale unie zelf heeft zich nog te weinig geconsolideerd en beschikt over te weinig materiële middelen om zelf projecten ter hand te nemen. Men moet dit congres dan ook niet zien als een werkvergadering waar een concreet programma werd ontwikkeld, maar in de eerste plaats als een gebeurtenis waar humanisten van allerlei richting zich door elkaar hebben laten inspireren en waar overigens een grote stap is gezet naar een hechtere samenwerking tussen de verschillende nationale humanistische organisaties. Overziet men het geproduceerde materiaal, dan valt aan een indruk van vaagheid niet te ontkomen. Enige ontevredenheid over die vaagheid onder verscheidene congresgangers was dan ook wel te constateren. Niettemin zou men zich aan een grove onderschatting van de werkelijke betekenis van deze beweging schuldig maken, indien men uitsluitend op de formele resultaten van deze conferentie zou afgaan.

De vertegenwoordigers van het niet-christelijke humanisme, die hier in Oslo bijeen zijn geweest, vormen een werkelijke geestelijke macht. Zij zijn zich van die macht terdege bewust. Zij schuilt niet in de eerste plaats in de politieke of maatschappelijke invloed van de IHEU, ofschoon deze in verscheidene organen van de Verenigde Naties een niet onbelangrijke invloed heeft; zij schuilt in de eerste plaats in de gedachten die zij vertegenwoordigt. Wellicht mag de Nederlandse situatie hier als voorbeeld dienen: niemand kan immers nog serieus volhouden, dat het Humanistisch Verbond met zijn twaalfduizend leden alleen maar zich zelf vertegenwoordigt.

Het zwaartepunt van de IHEU ligt thans nog in de verschillende nationale organisaties, met onderling zeer verschillend karakter, er is echter een onmiskenbare ontwikkeling naar wederzijdse integratie, en een congres als dit is uitermate geschikt gebleken om die integratie in versneld tempo te doen voortgaan.

Wij menen, dat er voor ons katholieken alle reden is om ons terdege op dit betrekkelijk nieuwe verschijnsel te bezinnen. Dat wil in de eerste plaats zeggen, dat wij een open oog moeten hebben voor het feit van de zich organiserende buiten-christelijke wereld als zodanig.

De stem van dit humanisme wordt gehoord, of wij het willen of niet, in Nederland, in Europa, maar ook in Afrika en Azië. In de tweede plaats betekent dat, dat vroeg of laat het christendom dit humanisme zal ontmoeten en dat het slagen van die ontmoeting ook voor het christendom van verstrekkende betekenis zal zijn. Hier en daar is de confrontatie al in volle gang, maar zij zal, wellicht binnen korter tijd dan wij nu durven denken, van mondiale betekenis zijn. En tenslotte de vraag: zijn er geen elementen in dit humanisme, die ook voor de christen inspirerend kunnen werken? Wie geeft ons de garantie, dat al het goede in de mensheid alleen in het christendom volledig tot ontplooiing gekomen is?

Na dit congres, waar men ernstig getracht heeft inhoud te geven aan de idee van de broederschap van alle mensen, zijn wij er eens te meer van overtuigd, dat bij alle verschillen van inzicht, hoe fundamenteel ook, de wereld behoefte heeft aan werkelijke solidariteit van alle constructieve krachten, die zij op dit moment in zich bergt.”

De geschiedenis van het Verbond (vervolg)

Op 27 januari 1946, dus voor de oprichting van het Verbond, had J. P. van Praag voor de radio, in een uitzending voor de V.A.R.A., gesproken over *De Mens en het Leed*. Dit was het begin van een wekelijkse uitzending die, met korte onderbreking in 1955, op de zondagochtenden, meestal van 9.45 tot 10.00 uur het humanistische woord heeft doen klinken. Onder auspiciën van het Verbond voorbereid en opgesteld, verleende de V.A.R.A. aan deze rubriek, *Geestelijk Leven* genoemd, een hooglijk gewaardeerde gastvrijheid. Deze vorm is voor de verbreiding van het moderne humanisme van onschatbare betekenis geweest en is dat nog. Volgens een uiteraard zeer ruwe schatting, rekening houdend met het weer en de sprekers, luisterden er een 200.000 tot 300.000-tal personen naar deze wekelijkse uitzending. In de eerste jaren namen Brandt Corstius en Van Praag de meeste spreekbeurten voor hun rekening.

De eerste manifestatie-vergaderingen van het H.V., waar steeds door twee sprekers het moderne humanisme belicht werd, vonden plaats in Amsterdam op 3 maart, waar prof. H. J. Pos en dr. G. Stuiveling het woord voerden, en in Utrecht op 10 maart waar dr. J. C. Brandt Corstius en A. J. Constandse spraken. Hierna volgden op 24 maart Den Haag met als sprekers Stuiveling en Constandse en op 31 maart Eindhoven, waar Brandt Corstius en Constandse spraken. Op 7 april volgden Arnhem met H. Bongers en Brandt Corstius en Rotterdam met dr. G. W. Huygens en Van Praag. Op 14 april spraken ir. P. Schut en W. L. M. E. van Leeuwen te Hengelo en op 28 april volgde Groningen met als sprekers Jelle Brouwer en Van der Veen, terwijl op 12 mei Leeuwarden aan de beurt kwam met Jelle Brouwer en Stuiveling.

Het tweede nummer van het Mededelingenblad kon al melden, dat het aantal leden van het H.V. de 1000 gepasseerd was. De eerste plaatselijke gemeenschap werd op 17 maart 1946 te Rotterdam opgericht, op 24 maart volgden Gouda en Den Haag, op 7 april Arnhem en Hengelo en op 18 april Groningen. In Amersfoort fuseerde het Religieus Humanistisch Verbond met het H.V. en vormde de gemeenschap Amersfoort onder voorzitterschap van ir. P. Schut. Op 21 mei werd de gemeenschap Wageningen opgericht, op 26 mei Utrecht en Dordrecht en op 4 juni de gemeenschap Amsterdam.

Voortdurend waren er vragen gerezen over de verhouding tussen de Vrijdenkersvereniging *De Dageraad* (thans *De Vrije Gedachte*) en het H.V. In het derde Mededelingenblad schreef de tweede voorzitter, Van Praag, daar onder meer over, dat er voorhands slechts over een los contact gedacht moest worden. „Immers het zou geen zin gehad hebben het Verbond op te richten naast *De Dageraad* indien men terstond weer in *De Dageraad* wenste op te gaan”. En hij vervolgt: „Het valt niet te ontkennen dat er een verschil bestaat tussen de taak die het Verbond zich gesteld heeft en de traditie van *De Dageraad*. Terwijl deze laatste sterk de nadruk legt op de bestrijding van de godsdienst, stelt het Verbond zich ten doel een centrum van bezinning en bezieling te worden voor het onkerkelijk volksdeel. Ongetwijfeld zullen vele leden van *De Dageraad* datzelfde wensen en zij hebben daaruit dikwijls reeds de consequentie getrokken door lid te worden van het Verbond. Maar dit maakt ook duidelijk dat voorlopig deze beide organisaties een eigen taak hebben te vervullen... vooralsnog bestaat er een niet te miskennen verschil in klimaat... tussen de tradities van *De Dageraad* en de bedoelingen van het Verbond”.

Op dit betoog antwoordde *De Vrijdenker* van 4 mei 1946 o.a.: „...van beide zijden is nu de nodige verheldering gekomen. Over klimaat-nodige discussieert men niet. Daarvoor lig-verschillen discussieert men niet. Daarvoor lig-gen ze te veel in de gevoelsfeer. Waar de een

zich behagelijk voelt vindt de ander het te zoel of bekruipt hem koude rillingen, zonder dat men altijd precies het waarom aan kan geven. Ook komt het voor dat verschillende klimaten voor een en dezelfde mens hun eigen aantrekkelikheden hebben. Daarom zullen onze wegen elkaar dikwijls kruisen.

Wanneer ieder in eigen klimaat zoveel activiteit weet te ontplooien dat er werkelijk van bezinning en bezieling van het onkerkelijk volksdeel kan worden gesproken, dan is er al veel bereikt”.

En zo is het tot nog toe gebleven. Wel zijn er enkele malen besprekingen gevoerd, die de verhouding zeker zijn ten goede gekomen, maar ook aan stekeligheden heeft het niet ontbroken. Vele leden van *De Vrije Gedachte* zijn ook lid van het H.V.; vele sprekers treden voor beide organisaties op en samenwerkend waar nodig maar uiteenlopend naar aard en traditie bleven beide organisaties naast elkaar bestaan.

De onderhandelingen met het na de oorlog weer opgerichte *Instituut voor Arbeiders Ontwikkeling* (thans *N.I.V.O.N.*) om te komen tot een samensmelting, maar dan wanneer het Instituut de sociaal-democratische basis, waarop het stelde, zou vervangen door een humanistische grondslag, omdat het Verbond zich niet aan een bepaalde politieke richting kon binden, zijn zonder resultaat gebleven, daar het Centraal Bestuur van genoemde organisatie deze verandering niet heeft kunnen en willen aanvaarden.

Op 10 juli werd de gemeenschap Eindhoven opgericht. Voordien, op 23 juni, werd in Utrecht een kaderconferentie gehouden waar prof. H. J. Pos een magistrale inleiding hield over *De geestelijke grondslagen van het humanisme*. Omdat deze rede invloed heeft gehad op de richting van het Verbond en de echo in de woorden van vele sprekers te vernemen was en nog is, is het dienstig enkele punten daaruit te releveren. Het humanisme is geen theorie, geen filosofie, wel in hoge mate een houding. Het gelooft in de mens, maar dit is een ander soort geloof dan

het godsdienstige. Het humanisme erkent niet één leidsman, Christus b.v., maar wel een aantal patroni, b.v. Plato, Socrates, Aristoteles, de grote Stoïcijnen, Spinoza, Kant, Comte. Essentieel is het maathouden, dus geen fanatisme. Er bestaat een ernstige humanistische kritiek op de speculatieve wijsbegeerte, omdat daarin de verantwoordelijkheid ontbreekt en eveneens een sterke kritiek op het vitalisme. Volgens humanistische denkers heeft het stemmingspessimisme – Heidegger, Sartre – iets ongezonns. Het humanisme is actief, het nihilisme is niet actief. Opgewekte mensen zijn redelijk werkzaam. Essentieel voor het humanisme is de zelfverwerkelijking. De humanist heeft eerbied voor alle medemensen. Liefde staat hoger, maar is alleen mogelijk in zeer beperkte kring. Aan de opvoeding is geen grens gesteld. De humanist heeft omgang met medemensen, het verleden en de natuur. De grote verontrustende problemen zijn de dood en de eenzaamheid.

(wordt vervolgd)

(slot van pagina 1)

In de afgelopen jaren hebben we verschillende malen bewezen, dat met enig enthousiasme opmerkelijke resultaten bereikt kunnen worden. We denken daarbij o.a. aan de Luisterkring. Wat we met het Centrum voor humanistische vorming gaan ondernemen is van heel andere aard, maar vereist niet alleen de aandacht, maar ook de uiterste inspanning van ons allen.

Op een andere plaats in dit blad heeft u een uitspraak van een katholiek journalist kunnen lezen, die onomwonden zegt: de stem van het humanisme wordt gehoord. Die stem is ook uw stem, die met blijdschap mag constateren, dat we weer een uiterst belangrijke stap vooruit hebben gedaan, maar die tevens aan al die anderen, die er geen vrede mee hebben, dat hun kinderen het zonder een stuk geestelijke vorming moeten doen, zal vertellen, dat ze niet mokkend aan de kant kunnen blijven staan. Zij horen mee verantwoordelijkheid te dragen voor de toekomst van hun kinderen, dat is hun taak en... de onze.

Th. P.

STICHTING STEUNFONDS PRAKTISCH HUMANISME

Voor het Steunfonds was de vakantieperiode geen komkommertijd. Sedert 1 juli 1962 nam het saldo met ongeveer f 8.000,- toe, afkomstig van omstreeks 300 bijdragen. **Per 15 september 1962 bedroeg het f 86.195,25.**

Uit publikaties in *Mens en Wereld* hebt u wel begrepen dat het Humanistisch Verbond, dank zij het Steunfonds, nog dit jaar de eerste full-time plaatselijke geestelijke raadsman gaat aanstellen. Zijn standplaats wordt Rotterdam.

Opnieuw heeft het Steunfonds een belofte ingelost. Het heeft er nog meer op de lippen. Of het ook die kan houden hangt af van het aantal contribuanten.

Opvoering van het aantal contribuanten is niet moeilijk, als we maar in staat zijn vrijwilligers aan te trekken, die bereid zijn enige tijd en energie aan het Steunfonds te geven. Ook ten aanzien van dit punt heeft de ervaring ons optimistisch gestemd.

Voor de vakanties vroegen we een aantal gemeenschappen ons dit najaar te helpen bij het verspreiden van ruim 200.000 circulaire. Het verbaasde ons niet, maar we zijn er toch wel dankbaar voor, dat de gemeenschappen Almelo, Amsterdam, Assen, Deventer, Emmen, Enschede, Groningen, Haarlem, Hengelo, Leeuwarden, Rotterdam, Vlaardingen en Zwolle onmiddellijk positief reageerden.

De werkgroepen van deze gemeenschappen zijn nu druk bezig; in Haarlem stelde de H.J.G. zich bovendien beschikbaar. In Vlaardingen kreeg men de beschikking over een machine om de circulaire machinaal te vouwen.

Haarlem zorgde nog voor een extra verrassing. Daar is kortgeleden een toneelgezelschap opgericht dat naar alle waarschijnlijkheid mede voor het Steunfonds gaat werken.

Er is leven in de brouwerij; enthousiasme en vertrouwen bij steeds meer mensen. Dat is nodig, want de eerste full-time plaatselijke raadsman in Rotterdam zal graag reeds in 1963 met collega's uit andere plaatsen over de opbouw van dit belangrijke werk willen overleggen.

Kwam u er dit jaar nog niet toe een bijdrage over te maken? Geeft niets. U kunt het alsnog doen door uw gift te storten op

giro 6168 t.n.v.

Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme te Amersfoort.

Nieuws uit de gemeenschappen

Apeldoorn is op zoek naar huiskamers in alle windstreken van deze uitgebreide gemeente. Op die manier kan men zonder al te veel kosten het aantal bijeenkomsten vergroten en het onderlinge contact verbeteren.

Ons compliment aan het bestuur van *Winterswijk*, dat deze keer met een keurig verzorgd winterprogramma voor de dag kwam, niet alleen wat de bijeenkomsten en de sprekers betreft, maar ook als stencilwerk.

Bilthoven heeft vorig jaar zeer veel succes gehad met een gespreksgroep onder leiding van dr. Jac. de Roy. Het was geen gemakkelijke stof, maar de belangstelling bleef tot het einde toe zeer groot. Ook in dit seizoen gaat men er mee verder en komen een aantal hedendaagse denkers aan de beurt. De groep heeft zelfs een naam en heet: wijsgerige gespreksgroep „De bosuilen”. Misschien is Paulus er ook wel bij. (de boskabouter, niet de discipel)

In „De Brandaris”, het blad van *Zwolle* staat een keurige becijfering, wat er overblijft aan geld voor activiteiten, als alle onkosten er af zijn. Veel is het niet, vandaar een aansporing aan de leden, hun contributie nog eens ernstig en met kritisch oog te bekijken.

Net als vorig jaar heeft de federatie *Amsterdam* in Randenbroek te Amersfoort een bijeenkomst voor functionarissen gehouden. Voornaamste punt van bespreking was de vraag, hoe we het aantal leden uitbreiden. We wachten met enige spanning op het resultaat.

De resultaten elders zijn zo goed, dat ook *Voorburg/Rijswijk* met een groep voor leden onder de 40 gaat beginnen. Men is gestart met een instuifavond en heeft vervolgens een fietstocht met paddestoelen-excursie aangekondigd.

In *Deventer* hebben ze het principe: eerst het een, dan het ander. Nadat men vorig jaar met enkele gespreksgroepen is begonnen en daarmee natuurlijk doorgaat, wordt er nu een begin gemaakt met geestelijke verzorging. De eerste medewerkers zijn al aan de slag.

Leiden gaat ook dit jaar verder met de bezinningsbijeenkomsten „nieuwe stijl” waarmee vorig jaar begonnen werd. Gezien het succes heeft men daarmee een goede greep gedaan. En wat ook belangrijk is, de vormingsbijeenkomsten staan ook weer op het programma, de eerste heeft intussen al plaats gevonden.

In *Laren* is men gestart met een gesprek met andersdenkenden, waaraan werd deelgenomen door prof. De Graaf uit Utrecht, rector Keet uit Amsterdam en ons H.B.-lid Spigt. En in een plezierige brief aan de leden wordt aangekondigd, dat men dit jaar ernst gaat maken met gesprekken over de problemen, waarmee ieder op zijn tijd wel eens rondloopt.

Voor alles moeten we iets doen aan ledenwerving heeft *Nijmegen* besloten en om aan dit besluit uitvoering te geven worden de leden gemobiliseerd. We zijn benieuwd.

Het blad van *Groningen* opende dit keer met de impressies van een simpele (nou, nou) maar verrukte ziel over het congres in Oslo. Maar ze laat het niet bij deze ontboezeming, maar gaat er ook op huiskamerbijeenkomsten over praten. Toevallig weten we, dat ze zich daarbij niet tot de „stad” beperkt, maar ook wel eens de omgeving wil bezoeken. Voor de geïnteresseerden, de ziel in kwestie is mej. Van Wijk.

Den Haag, zowel de federatie als de gemeenschappen tintelen weer van activiteiten. Een hele serie belangrijke bijeenkomsten, gespreksgroepen,

kunstochtenden, een bezoek aan de Perzische tentoonstelling enz. enz. Wie daar humanist is, komt aan zijn trekken, althans hij heeft de kans.

In *Enschede* hebben ze al een aantal jaren een paar gespreksgroepen aan het draaien, die blijkbaar goed voldoen. Men gaat er tenminste mee door, net als met de andere zaken die in een goed werkende gemeenschap zo langzamerhand tot de gewone dingen gaan behoren. Daaronder rekenen ze ook het ziekenbezoek en de geestelijke verzorging.

Utrecht heeft de laatste tijd een aantal slagen moeten incasseren, die het er niet gemakkelijker op maken. Verhuizingen van nu net zeer actieve medewerkers, het overlijden van enkele anderen, bestuursmutaties enz. Maar ze zitten niet bij de pakken neer en besteden veel aandacht aan de districten in hun snel groeiende stad.

Tuinsteden-West, voor wie het niet mocht weten een gemeenschap in de Amsterdamse federatie, heeft aan zijn leden en belangstellenden een program toegestuurd, dat niet alleen wat de inhoud betreft er bijzonder aantrekkelijk uitziet, maar ook een lust is voor het oog. Met een plattegrond van deze zeer uitgestrekte gemeenschap, waar de nieuwe straten de bewoners nog al eens een nachtmerrrie bezorgen als ze er naar toe moeten. Maar wie een bijeenkomst van het

Verbond wil bezoeken behoeft slechts het program te raadplegen en vindt in één oogopslag waar hij of zij wezen moet met aanduiding van tramnummer en halte. Ons compliment en het navolgen waard.

Van *Hoorn*, dat nu eenmaal niet zo uitdrukkelijk aan de weg timmert, komt dit keer een goed winterprogramma op onze schrijftafel terecht. Men gaat ook eens een discussieavond houden in een dorp in de buurt, waarvan de meeste lezers van dit blad wel nooit gehoord zullen hebben, maar waar toch ook nog humanisten wonen.

Een kleine revolutie in *Wassenaar*, van de huiskamer naar het café. Meestal is het omgekeerd, maar op deze manier hoopt men ook de leden eens te zien die drempelvrees hebben. De insiders weten wel wat daarmee bedoeld wordt.

Om de zaak te besluiten met *Hilversum*, dat maar liefst een heel tijdschrift aan zijn leden heeft gezonden, waardoor men na lezing weer helemaal bij is. Zelfs een boekbespreking ontbreekt niet evenmin als de rubriek: familieberichten.

Natuurlijk moet *Emmen* het wat meer bescheiden doen, maar ze daar kennende, zal het er beslist niet minder gezellig zijn. Wat niet wegneemt dat ze op de eerste bijeenkomst ook een aantal niet-leden hoopten te zien.

Luistert naar de radio-uitzending op zondag 7 oktober om 9.45 uur.

Nieuws uit de gewesten

Utrecht/Het Gooi houdt een familiedag op zondag 14 oktober in het Erasmushuis in Utrecht. Maar niet alleen daar, want het programma vermeldt voor de ouderen een rondleiding door 'Oud Utrecht', een bezoek aan de Sterrewacht en een rondrit door 'Nieuw-Utrecht'. Voor de kinderen komen er speurtocht, films en de beklimming van de Dom. Met een gezamenlijke broodmaaltijd ziet het geheel er zeer aantrekkelijk uit.

Drente heeft de traditie getrouw haar week-eind in Havelte in „Meeuwenveen” en wel op 6 en 7 oktober. Het programma ziet er aantrekkelijk uit en het spijt ons, dat we door ambtsbezigheden, zoals dat deftig heet, niet van de partij kunnen zijn.

Groningen heeft eveneens 14 oktober uitgekozen, maar voor een studiedag in Hoogezand. Drs. Colpa houdt een inleiding over de actuele vraag: „Hoe helpen we onze kinderen bij het vormen van een levensovertuiging”.

Zuid-Holland-Noord gaat het voorbeeld van Zuid navolgen en een blad uitgeven, dat aan

alle leden in de gemeenschappen, maar ook aan hen die verspreid wonen, toegezonden wordt. Daarmee komt tevens een einde aan de nu nog bestaande blaadjes van Leiden en Voorburg/Rijswijk.

Limburg heeft het reeds tussen de besturen bestaande contact met de Duitse geestverwanten uitgebreid met een bezoek van leden uit Oberhausen aan Brunssum. Een bijeenkomst van het gewest in het nieuwe huis in Treebeek stond eveneens op het programma.

In *Zeeland* hebben ze inmiddels het week-eind op Schouwen ook al weer gehad. Misschien komt er van één der deelnemers nog wel eens een verslag, waaruit ook anderen kunnen lezen hoe ze het daar gehad hebben.

Datzelfde zijn ze in *Friesland* van plan, want het moet mogelijk zijn in het onkerkelijke Friese land veel meer mensen te ontdekken, die bereid zijn het Verbond te steunen.

Overijssel heeft besloten het niet bij praten te laten, maar in de komende maanden zeer intensief aan de versterking van het contact tussen de gemeenschappen te gaan werken en ook te trachten enkele werkgroepen op poten te zetten.

De kalender 1963

De traditie getrouw is er ook voor 1963 een kalender ontworpen. De samenstelling van de teksten is verzorgd door de heer Cannegieter uit Haarlem, die dit werk reeds jarenlang voor het Verbond verricht. De uitvoering is gelijk aan de voorgaande jaren. De prijs bedraagt f 2,50.

U kunt dus bestellen door storting of overschrijving van f 2,50 op postrekening 304960, t.n.v. Humanistisch Verbond - Utrecht met als omschrijving „Kalender 1963”.

Testamentaire Beschikking

Degenen die het Humanistisch Verbond willen gedenken bij testamentaire beschikking, verzoeken wij daartoe de volgende vorm te kiezen:

‘Ik vermaak aan het Humanistisch Verbond te Utrecht de som van uit te keren binnen maanden na mijn overlijden, vrij van alle kosten en rechten’.